

Sławomir Dorocki

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej

Instytut Geografii

Akademia Pedagogiczna w Krakowie

Stacja Narciarska „Wierchomla” – lokalny ośrodek aktywizacji gospodarczej

Celem pracy jest przedstawienie Stacji Narciarskiej „Wierchomla” jako przedsiębiorstwa mającego duży wpływ na rozwój gospodarczy regionu. Wybór tego podmiotu wynika z jego znaczenia nie tylko dla rozwoju lokalnego, ale również rozwoju całej doliny Popradu. Ponadto jest on ważnym przykładem procesów restrukturyzacji oraz aktywizacji rejonów górskich Beskidów, mogących stać się wzorem dla innych jednostek terytorialnych, które w wyniku dotychczasowych uwarunkowań pozostawały poza zasięgiem rozwoju związanego ze sferą usług rekreacyjno-wypoczynkowych.

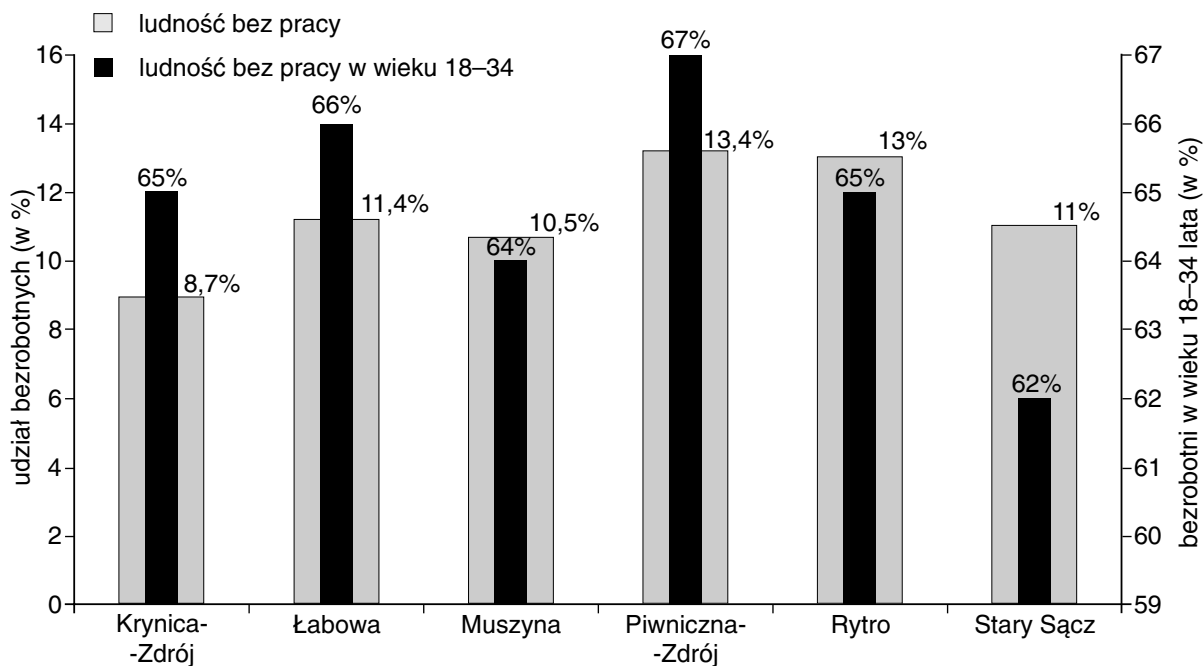
W celu wykazania wpływu działalności Stacji Narciarskiej „Wierchomla” na lokalną aktywizację gospodarczą, w badaniach oparto się na danych odnoszących się do wielkości zatrudnienia w stacji według miejsca zamieszkania pracowników oraz liczby umów i położenia jednostek gospodarczych współpracujących ze Stacją. Zakres czasowy obejmuje dane od momentu uruchomienia pierwszego wyciągu w styczniu 1998 r. do września 2006 r.

Wierchomla jest to sołectwo należące do gminy Piwniczna-Zdrój, leżącej w południowej części powiatu nowosądeckiego. Wieś położona jest na południowy-wschód od miasta Piwniczna. Rozciąga się wzdłuż potoku Wierchomlanka od granicy słowackiej na Popradzie po pasmo Jaworzyny Krynickiej na północy. Zachodnia granica oddzielająca Wierchomlę od wsi Łomnica przebiega wododziałem pomiędzy potokami Łomniczanka i Potasznia. Na wschodzie granica wsi pokrywa się z granicą gminy biegnącą wzdłuż grzbietu Pustej Wielkiej. Urozmaiconą powierzchnię wsi w ponad 60% stanowią lasy należące do Popradzkiego Parku Krajobrazowego.

Wieś dzieli się na Wierchomlę Wielką w południowej części doliny i na Wierchomlę Małą w jej górnym odcinku. Zajmuje powierzchnię ok. 40 km². Sołectwo liczy 700 mieszkańców i 100 gospodarstw. W przeszłości mieszkańcy wsi, oprócz rolnictwa, pracowali w ośrodkach wczasowych i pobliskich uzdrowiskach: Piwniczna-Zdrój, Łomnica-Zdrój, Żegiestów-Zdrój, Muszyna i Krynica. Ponadto zatrudnienie zapewniały: kamieniołom w Wierchomli Wielkiej, Nadleśnictwo Piwniczna obejmujące gminy Piwniczna, Rytro, Muszyna i Krynica oraz Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego w Nowym Sączu. W okresie transformacji gospodarczej po 1989 r. w całej gminie Piwniczna wzrosło bezrobocie, na skutek głównie upadku wielu ośrodków wypoczynkowych i rekreacyjnych powiązanych z wielkimi zakładami przemysłowymi.

Nowa sytuacja ekonomiczna oraz zmiany w preferencjach dotychczasowych i potencjalnych klientów przedsiębiorstw zlokalizowanych w Piwnicznej wymusiły reorientację rozwoju lokalnego w stronę poszerzenia oferowanych dotychczas usług. Główną rozwijaną sferą stały się usługi rekreacyjno-sportowe. Pod pojęciem usług rekreacyjno-sportowych rozumie się te usługi, które są tworzone poza obrębem zakładów noclegowych i żywieniowych, a mają charakter otwarty dla

Ryc. 1. Bezrobocie w wybranych gminach powiatu nowosądeckiego w 2000 r.

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu, 31.12.2000 r.

każdego i wymagają osobnych inwestycji związanych z budową określonych obiektów i utrzymaniem ich w stanie funkcjonalności. Jedną z podstawowych zasad marketingu określanego jako rekreacyjno-sportowy jest rozpoznawanie istniejących i wyzwalanie nowych potrzeb konsumentów, by móc je przekształcić w popyt. Zadaniem jest skomponowanie takiej oferty, która w sposób harmonijny łączyłaby sprawdzone na rynku pakiety usługowe z elementami innowacji. Dlatego też produkt sportowy możemy zdefiniować jako pewnego rodzaju ofertę adresowaną do zorientowanych na sport konsumentów, zaspokajającą ich potrzeby zdrowia, aktywności ruchowej, rozrywki, przebywania w grupie, poprawy sylwetki, fascynacji i emocji oraz estetyki (Klisiński 1994).

Ze względu na ukształtowanie terenu, posiadane doświadczenie oraz renomę regionu skoncentrowano się na rozwoju infrastruktury dla sportów zimowych i turystyki. W wizji władz lokalnych sprawujących władzę w połowie lat 90. XX w. obszar gminy Piwniczna miał stać się centrum sportów zimowych.

Jednym z głównych czynników powodzenia inwestycji, oprócz elementu lokalizacji, jakim dla dobrych ośrodków narciarskich są stoki o różnym nachyleniu oraz odpowiednio duże opady i rodzaj śniegu nadającego się do uprawiania narciarstwa, są dostępny kapitał oraz identyfikacja jednostek współrealizujących określone cele.

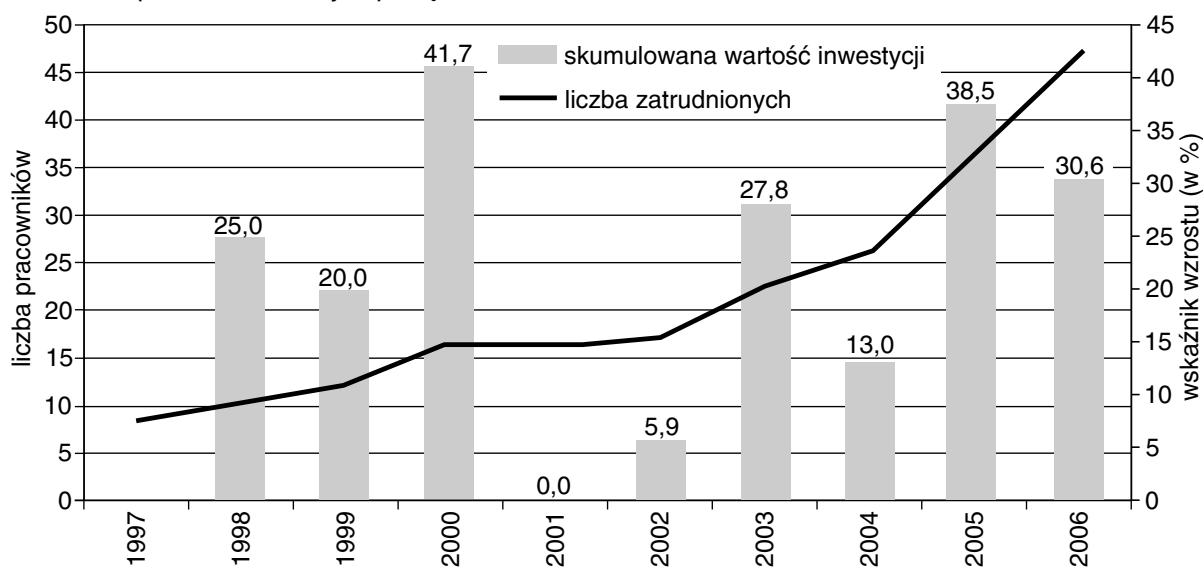
W Wierchomli głównym inwestorem został Krzysztof Brzeski związany z branżami wydawniczą i nieruchomości. W latach 1995 i 1996 – zainteresowany stworzeniem w Polsce kompleksu narciarskiego – nawiązał kontakt z ówczesnym burmistrzem Piwnicznej Mariuszem Frydrychem. O lokalizacji stacji w Wierchomli, a nie w Suchoj Dolinie, jak początkowo planowano, zdecydowały w głównej mierze przepisy prawne i złożone stosunki własnościowe w Kosarzyskach. Jednym z najtrudniejszych zadań przy uruchomieniu ośrodka narciarskiego w Polsce jest kupno ziemi (w przypadku stacji w Wierchomli 80 ha należących do 15 właścicieli). W Polsce, inaczej niż np. w Austrii czy Szwajcarii, gdzie obowiązuje tzw. prawo alpejskie, nazywane też prawem śniegu, narciarze nie mogą jeździć po pokrytych śniegiem stokach, jeśli nie należą one do właściciela wyciągu lub nie zostały przez niego wydzierżawione (Lubaś-Harny 1999).

Ostatecznie budowę pierwszego wyciągu rozpoczęto jesienią 1997 r., a już 17.01.1998 r. odbyło się oficjalne otwarcie ośrodka narciarskiego „Wierchomla Mała”. Zaczęły działać 4 wyciągi talerzykowe o przepustowości 3000 osób na godzinę oraz trasy narciarskie o łącznej długości 2300 m. Obok wyciągów powstały parking i budynki serwisowe. W latach 1998 i 1999 trwała rozbudowa ośrodka: powstał system sztucznego zaśnieżania, przygotowano bazę noclegową i gastronomiczną. Uruchomiono także „białą linię” na trasie Nowy Sącz – Piwniczna – Wierchomla.

Po kolejnym sezonie 1999/2000 rozpoczęto budowę wyciągu krzeselkowego. Była to, obok Hali Gąsienicowej w Tatrach, największa inwestycja narciarska w Małopolsce. Kosztem 5 mln zł powstała kolejka mogąca w ciągu godziny przewieźć 2 tys. osób. Ta inwestycja zapewniła stacji ciągłość świadczenia usług również w sezonie letnim, ponieważ służy również turystom pieszym i rowerowym. W następnym roku powstał kolejny obiekt hotelowy z 32 miejscami noclegowymi.

W 2002 r. zakupiono kolejne armatki śnieżne i zbudowano drugą tamę. W 2003 r. wybudowano kolejne dwa domki noclegowe, a w pobliżu górnej stacji kolejki powstał namiot gastronomiczny o powierzchni 400 m². Na wiosnę 2005 r. rozpoczęto budowę hotelu na 200 miejsc noclegowych z rozbudowaną częścią spa. Budynek został oddany do użytku 15.01.2006 r.

Ryc. 2. Zmiana liczby zatrudnionych w Stacji Narciarskiej „Wierchomla” w latach 1997–2006 na podstawie umowy o pracę

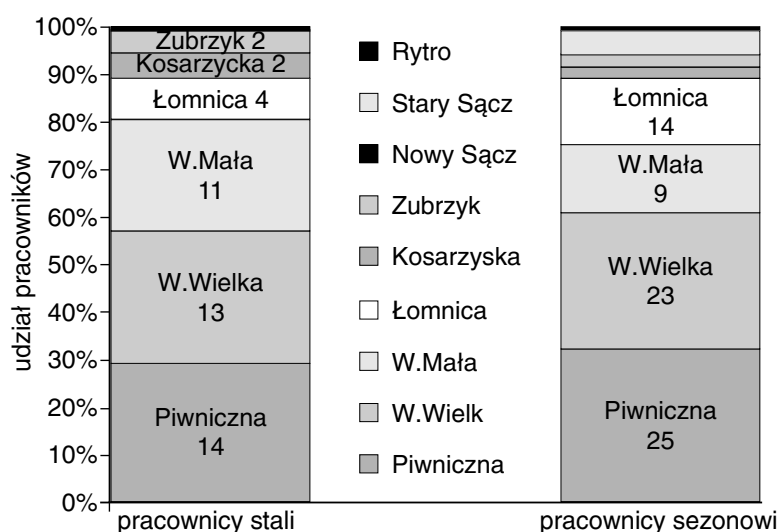
Źródło: opracowanie autora na podstawie danych Stacji Narciarskiej „Wierchomla”

Głównym celem Stacji Narciarskiej „Wierchomla” jako ośrodka narciarskiego jest stworzenie i obsługa tras narciarskich oraz urządzeń transportujących narciarzy, tzw. wyciągów. Liczba wyciągów, ich przepustowość i niezawodność działania ma zasadniczy wpływ na komfort korzystania z obiektu. Współczesny klient uprawiający sporty zimowe oczekuje kompletnej obsługi, w której skład wchodzi m.in. zróżnicowana baza gastronomiczna i noclegowa. To właśnie ta dodatkowa infrastruktura i świadczone usługi mają zasadniczy wpływ na aktywizację gospodarczą rejonu.

Działalność stacji wpływa bezpośrednio na rozwój lokalny głównie poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i współpracę z miejscowymi przedsiębiorcami. Stacja narciarska zatrudnia obecnie 47 osób personelu stałego, a w sezonie zimowym dodatkowo średnio około 70 osób. Liczba zatrudnionych w miarę rozwoju stacji ciągle wzrasta w średnim rocznym tempie 22,5%.

Wśród zatrudnionych w stacji zarówno na stałe, jaki na czas określony najwięcej jest mieszkańców Wierchomli (ponad 50%). Następną grupą są pracownicy dojeżdżający z Piwnicznej i sąsiedniej wsi Łomnica. W latach 1997–2006 średni udział pracowników z Wierchomli Wielkiej i Małej stanowił więcej niż połowę ogółu pracowników stacji (odpowiednio 33% dla Wierchomli Wielkiej i 30% dla Wierchomli Małej). Drugą pozycję zajmują mieszkańcy Piwnicznej, stanowiący średnio 24% pracowników. W okresie badawczym można zauważyć dwie tendencje: jedną z nich jest ciągły wzrost udziału liczby pracowników spoza Wierchomli (przede wszystkim z Piwnicznej), a drugą – wzrost udziału pracowników wykwalifikowanych (główny mechanik, główny elektryk, księgowy itp.) pochodzących z Wierchomli, co może świadczyć o restrukturyzacji zawodowej ludności wsi.

Ryc. 3. Struktura zatrudnienia w Stacji Narciarskiej „Wierchomla” w sezonie 2005/2006 według miejsca zamieszkania

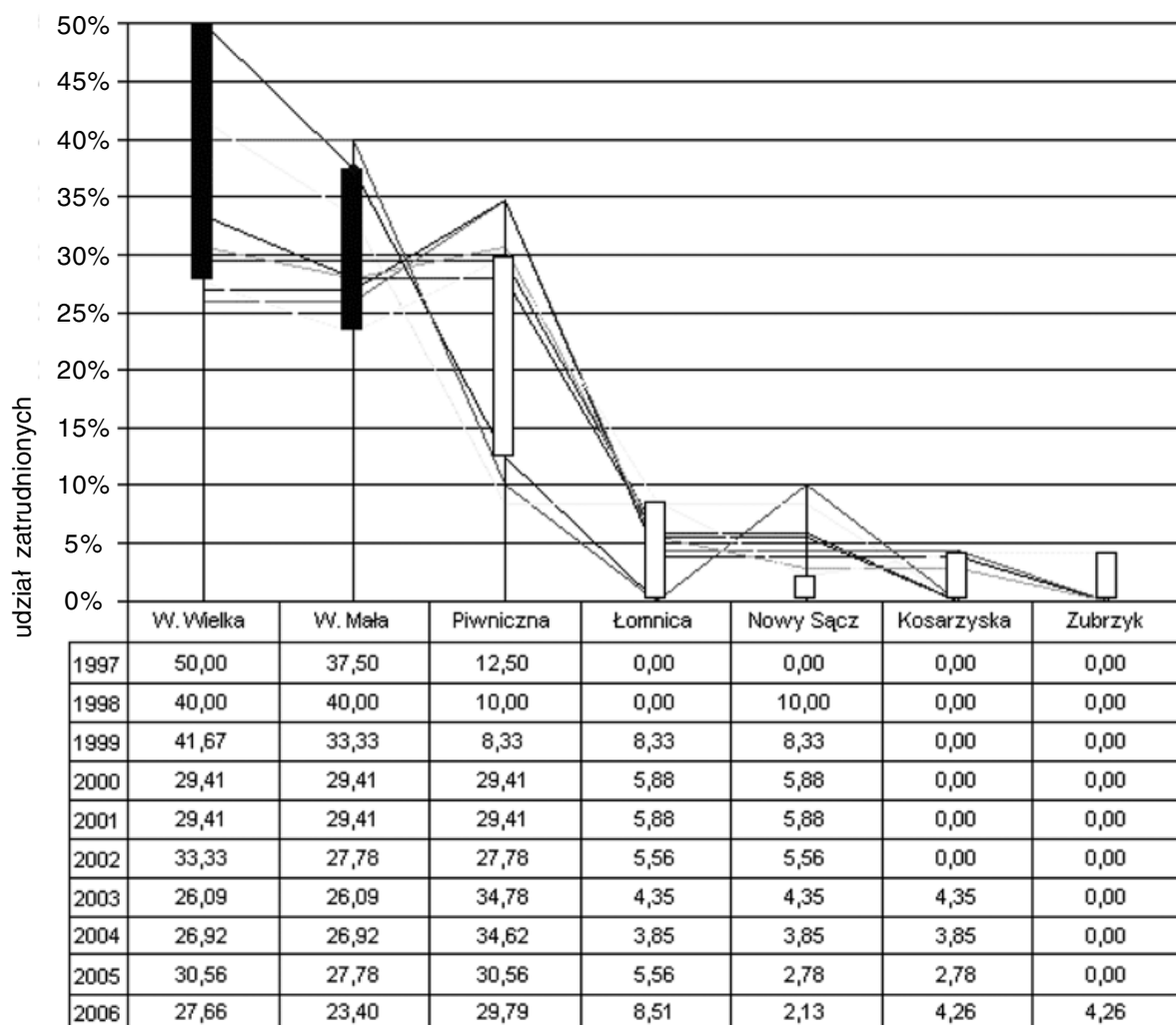

Źródło: opracowanie autora na podstawie danych Stacji Narciarskiej „Wierchomla”

Obecnie stacja zatrudnia w sezonie około 10% ludności wsi Wierchomla. Ponadto stacja zawarła umowy z kilkudziesięcioma gospodarstwami agroturystycznymi z Wierchomli na świadczenie usług noclegowych dla klientów stacji narciarskiej. Również dzięki stacji w sezonie działa połączenie komunikacyjne między Piwniczną a Wierchomlą, obsługiwane przez mieszkańców wsi.

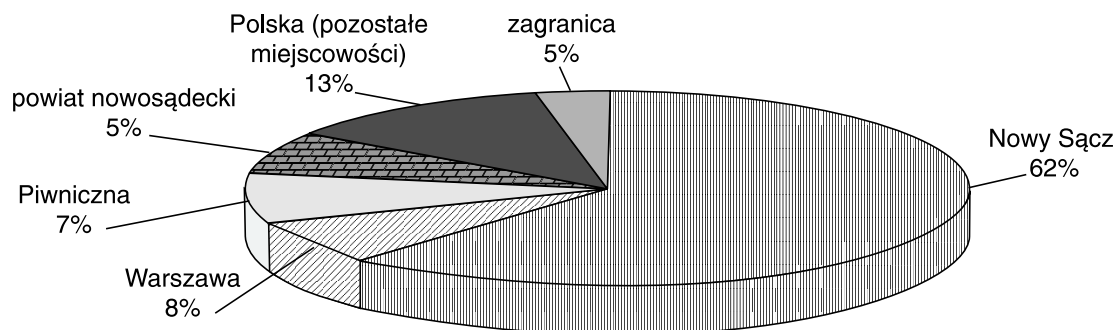
Następną formą oddziaływania stacji na lokalną aktywizację gospodarczą jest współpraca z lokalnymi przedsiębiorstwami. Stacja Narciarska „Wierchomla” kooperuje stale z 57 firmami z Polski i 3 z zagranicy. Według lokalizacji najwięcej firm współpracujących ze stacją jest zlokalizowanych w Nowym Sączu (38). Są to w większości firmy z branży spożywczej, dostarczające zaopatrzenie do obiektów stacji. Następną grupę stanowią firmy usługowe związane z funkcjonowaniem stacji. Spośród sąsiednich miejscowości wyróżnia się Piwniczna. Są tam zarejestrowane 4 firmy działające głównie w branży budowlanej. Ponadto stacja współpracuje z 5 warszawskimi firmami, które są przedstawicielstwami w Polsce dużych międzynarodowych przedsiębiorstw z branży usług specjalistycznych (np. systemy klimatyzacyjne). Zagranicznych kooperantów reprezentują 2 firmy słowackie zapewniające serwis techniczny wyciągów i 1 firma budowlana z Ukrainy. Pozostałe firmy są zarejestrowane w innych miejscowościach w Polsce.

Ryc. 4. Zmiana liczby zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w Stacji Narciarskiej „Wierchomla” w latach 1997–2006 według miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie autora na podstawie danych Stacji Narciarskiej „Wierchomla”

Ryc. 5. Struktura firm stale współpracujących ze Stacją Narciarską „Wierchomla” ze względu na lokalizację

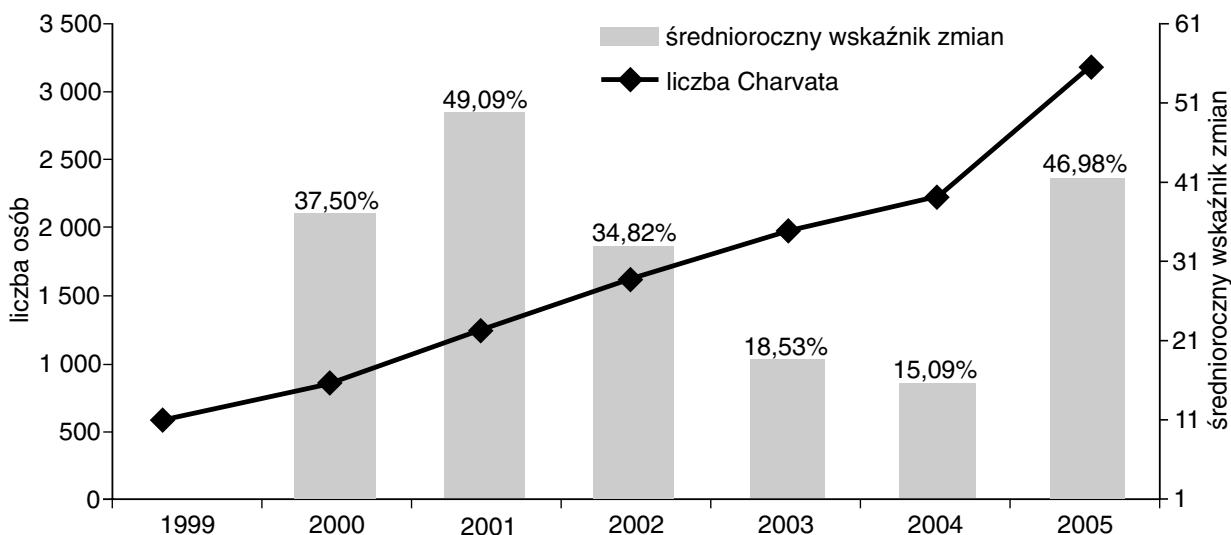
Źródło: opracowanie autora na podstawie danych Stacji Narciarskiej „Wierchomla”

Podsumowanie

Stacja Narciarska „Wierchomla” wciąż się rozwija. W 2004 r. firma znalazła się w fazie dojrzałości, co zmusiło do podjęcia działań z zakresu modyfikacji produktu i udostępniania konsumentom coraz nowszych jego odmian. Liczba sprzedanych miejsc noclegowych i jej ciągły wzrost świadczą o tym, że ośrodek nadal przyciąga klientów. Działania podejmowane przez Stację mają na celu uchronienie jej od znalezienia się w fazie spadku. Przewiduje się, że stacja będzie z roku na rok przygotowywać dodatkowe atrakcje oraz modyfikować swój produkt, aby przedłużyć fazę dojrzałości i co pewien czas zaskakiwać nowymi propozycjami. Przykładem może być otwarty w 2000 r. ośrodek spa, park do paintballu, Nordic Walking i trasy downhillowe.

Te działania skutkują wzrostem zatrudnienia w regionie, a dzięki przyciągnięciu klientów będą wpływać na lokalne ożywienie gospodarcze. Szansę na wykorzystanie tej inwestycji w rozwoju regionu zauważyli lokalni samorządowcy. Stworzyli oni program Sportowe Stacje Doliny Popradu – rozwój turystyki aktywnej – sportów naturalnych, zawarty w strategii rozwoju zintegrowanego produktu turystycznego Perły Doliny Popradu. Program opracowało 6 gmin: Krynica-Zdrój, Łabowa, Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Rytró i Stary Sącz. Celem programu jest połączenie siecią infrastruktury turystycznej 7 sąsiednich dolin, od Wierchomli po Łabowę, w celu stworzenia największego w Europie Środkowej regionu narciarskiego (Siedem Dolin). Powodzenie tego planu może zwiastować planowane otwarcie wyciągu łączącego Szczawnik z Wierchomlą oraz przystąpienie do inwestycji Ryszarda Floraka, prezesa firmy Fakro (drugiego na świecie producenta okien dachowych). Inwestycje mają zostać przyspieszone dzięki zmianie ustawy o wylesieniach. Gotowy jest już projekt poprawki, który zakłada zmniejszenie obciążeń finansowych dla inwestorów; mieliby oni płacić tylko za wylesienie pasa zieleni, na którym powstają wyciągi, natomiast nartostrady mogliby odlecieć bezpłatnie, pod warunkiem posiania na nich trawy. Ponadto po przystąpieniu Polski do UE otworzyły się nowe możliwości finansowania, np. powstały w 2006 r. hotel został w 30% sfinansowany z funduszy unijnych.

Ryc. 6. Zmiany liczby osób zakwaterowanych w Stacji Narciarskiej „Wierchomla” oraz wskaźnik Charvata¹ w latach 1999–2005

Źródło: opracowanie autora na podstawie danych Stacji Narciarskiej „Wierchomla”

¹ Wskaźnik Charvata – wskaźnik nasycenia bazą turystyczną, wyrażony liczbą miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni całkowitej

Stację Narciarską „Wierchomla” zalicza się do najszybciej rozwijających się ośrodków sportowo-rekreacyjnych Polski. Ośrodek – zbudowany w ciągu kilku lat w okolicy pozbawionej infrastruktury technicznej – przynosi obecnie około 10 mln zł przychodu, zapewnia pracę i pośrednio warunkuje rozwój całego regionu. Przykładem pośredniego oddziaływania ośrodków sportowych na region może być Krynica, w której według „BusinessWeek” sami narciarze pozostawiają rocznie około 50 mln zł na stacjach benzynowych i w sklepach. Rozwój stacji przekłada się na sytuację gospodarczą. Stopa bezrobocia w gminie wynosi 19% (w powiecie nowosądeckim około 30,7%). Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2003 r. w gminie Piwniczna-Zdrój (67,7 przedsiębiorstw) była znacznie wyższa od średniej dla powiatu (50 przedsiębiorstw). Można więc przyjąć, że Stacja Narciarska „Wierchomla” stała się kołem zamachowym i kierunkowskazem lokalnej aktywizacji gospodarczej.

Literatura

1. Klisiński J. 1994, *Marketing w sporcie*, Resortowe Centrum Metodyczno-Szkoleniowe Kultury Fizycznej i Sportu, Warszawa
2. Lubaś-Harny M., *Prezes odslania twarz*, „Gazeta Krakowska”, 23–24.01.1999 r.
3. Żytkowicz J., 2005, *Polityka produktu sportowego na przykładzie Stacji Narciarskiej „Wierchomla”*, Nowy Sącz (praca dyplomowa)

Ski Station “Wierchomla” as a Local Center of Economic Activation

The article examines the influence of the Ski Station “Wierchomla” on the local development by creating new vacancies and cooperation with local enterprises. The time frame covers the years between 1998 and 2006. The article is based on the local data of the station.

Thanks to the landscape the development of “Wierchomla”, belonged to Piwniczna-Zdrój commune, is based on winter sports and tourism.

The Ski Station, built in 1998, employs 47 persons all year round and approximately 70 persons in the winter season. The number of employees is gradually growing up at about 22.5% a year. Taking into consideration the dwelling-place of the employees the majority comes from Wierchomla (10% of the village population) and from Piwniczna and Łomnica. A constant growth of the number of employees coming from outside Wierchomla as well as the growing number of qualified employees from the village may be observed in the examined period.

The Ski Station “Wierchomla” cooperates with 57 companies from Poland. 37 of them are situated in Nowy Sącz. Mostly the companies dealing with grocery trade and services. In Piwniczna there are 4 companies functioning in construction industry.

The Ski Station “Wierchomla” is considered to be one of the best developed ski and tourist resort in Poland created in the area devoid of technical infrastructure. It is supposed that “Wierchomla” has become an important factor of local economic development.